

THE SCIENCE OF DEDUCTION IN THE NOVEL A STUDY IN SCARLET BY
ARTHUR CONAN DOYLE

Alina-Maria Stoica (Modorcea)

PhD Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: in this essay we propose to analyze how the scientific implications of the deduction were used by Arthur Conan Doyle in conceiving the well-known Sherlock Holmes character: a name that has become synonymous with rigor and perseverance. Published in 1887, the novel A Study in Scarlet is the first moment of appearance in the public space of the beloved character Sherlock Holmes. Our intention is to demonstrate that the way this character solves the cases is based on the science of deduction along with the principles of identification in forensics. A permanent deductive game dominates Sherlock Holmes' actions in all attempts to solve the puzzles: the dialogue with dr. Watson hides the subconscious answers that give him the time to share the elements discovered.

Keywords: deduction, crime, detectiv, novel, Sherlock Holmes.

Un nume devenit sinonim cu rigurozitatea și perseverența omului analitic, personajul Sherlock Holmes „unicul detectiv consultant neoficial”¹ ajunge în fața cititorilor datorită celui care i-a dat naștere, Sir Arthur Conan Doyle „Scriitor britanic. A devenit doctor și a practicat această profesie până în 1891, studiind cu medicul Joseph Bill, care i-a fost model pentru personajul detectivului”². Născut în Scoția, la Edinburg, 22 mai 1859, într-o familie alcătuită dintr-un tată catolic irlandez și o mamă nu foarte legată de canoanele bisericesti, dar care considera că onoarea este baza educației copiilor săi, tânărul Arthur Conan Doyle urmează cursurile unui colegiu de călugări iezuiți, școală despre care nu va păstra amintiri plăcute, neintegrându-se niciodată stilului sever instituit acolo.

Obține în 1881 bacalaureatul în medicină și se angajează ca medic chirurg pe vasul Hope cu destinația Arctică și apoi pe vasul Mayum ce va străbate coasta Africii Occidentale. Reîntors în același an la Liverpool își va deschide un cabinet pentru a practica medicina, însă curând va constata că această meserie nu îi permite să-și întrețină familia, începând astfel să apară primele sale scrieri literare „bani câștigați de pe urma practicării medicinei au fost puțini și numai grație celor dobândiți din publicarea nuvelor sale a reușit să ducă o viață decentă și în același timp să îngrijească de fratele său Innes, în vârstă de numai zece ani”³.

Numele îndrăgitului personaj Sherlock Holmes va apărea timp de patru decenii de creație în nu mai puțin de patru romane: *Un studiu în roșu* (*A Study in Scarlet*, 1887), *Semnul celor patru* (*The Sign of Four*, 1890), *Câinele din Baskerville* (*The Hound of the Baskerville*, 1902), *Valea fricii* (*The Valley of Fear*, 1915), și 56 de povestiri/nuvele incluse în alte volume: *Aventurile lui Sherlock Holmes* (*The Adventures of Sherlock Holmes*, 1892), *Memoriile lui Sherlock Holmes* (*The Memoirs of Sherlock Holmes*, 1894), și *Întoarcerea lui*

¹ Sir Arthur Conan Doyle, *Un studiu în roșu* în vol.1 Sir Arthur Conan Doyle *Aventurile lui Sherlock Holmes*. Traducere de Mira Lăzărescu, Monica Duță, Luiza Cioacărescu, București, Adevărul Holding, 2011, p. 9.

² *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. 4, Editura Litera, București, 2010, p. 172.

³ Paul Ștefănescu, *Afaceri criminale celebre. De la Sherlock Holmes la Maigret*, București, Editura ALL, 1995, p.110.

Sherlock Holmes (The Return of Sherlock Holmes, 1904), Ultima reverență (His Last Bow, 1917), Arhiva lui Sherlock Holmes (The Casebook of Sherlock Holmes, 1927).

Romanul apariției în spațiul public al cunoscutului personaj Sherlock Holmes se numește *Un studiu în roșu* (titlu tradus *Un studiu stacojiu*⁴ sau *Studiu în roșu intens*⁵) și are ca geneză, după mărturiile autorului, povestirile *More New Arabian Nights: The Dynamiter*, ale lui Robert Louis Stevenson⁶, publicate în 1885. Una din aceste povestiri prezintă întâmplările derivate din acțiunile unei grupări de mormoni care urmăresc să se răzbune pe un bărbat. Acesta părăsise facțiunea mormonă în virtutea faptului că nu îi este respectat dreptul la o viață conform propriilor principii morale. În contemporaneitate publicarea acestui roman nu s-a bucurat de un număr foarte mare de cititori, Conan Doyle concentrându-se mai mult pe romanele sale istorice și „mărturisește cu sinceritate că și-a considerat romanele istorice ca fiind superioare lui Sherlock Holmes. De fapt, Holmes va fi un personaj care-l va jena în mod vizibil toată viața pe scriitor”⁷.

Paul Ștefănescu, privitor la acest aspect, îl citează în studiul său pe Conan Doyle, remarcând tonul plin de regret al autorului ce consideră că poziția sa literară ar fi fost mult mai privilegiată dacă nu i-ar fi dat naștere lui Sherlock Holmes „Orice lucru își găsește locul său și cu toate acestea consider că aventurile lui Holmes au dăunat celei mai bune părți a operei mele și fără ele, aș fi ocupat un loc mai bun în literatură”⁸. Această nemulțumire a lui Conan Doyle derivă, probabil, din faptul că, deși calitative, romanele sale istorice (*Micah Clarke* - 1888, *Compania albă* - 1891, *Marea umbră* - 1892, *Refugiații* - 1893, *Unchiul Bernac* - 1897, *Sir Nigel* - 1906) nu vor cunoaște notorietatea pe care îndrăgitul detectivul Sherlock Holmes o va atinge prin investigațiile sale.

Este declarativă apartenența lui Conan Doyle la expunerile narative polițiste ale predecesorilor săi „Gaboriau mă cucerise prin maniera elegantă cu care organiza piesele cazurilor sale, iar magistralul detectiv al lui Poe, domnul Dupin, a fost pentru mine, încă din copilărie, unul dintre eroii favoriți”⁹. Cu toate acestea, personajul lui Conan Doyle, Sherlock Holmes, nu se lasă deloc impresionat de comparațiile pe care bunul său prieten, Watson, le va face, atribuindu-i calitățile lui Dupin¹⁰ și Lecoq¹¹ în cursul primei întâlniri, din romanul *Un studiu în roșu*. Mai mult, specific lui, anticipează gândurile lui Watson, îi subliniază faptul că și-a dorit cu siguranță să-i aducă un plus de valoare, însă aceste comparații nu îl onorează „te gândești că îmi faci un compliment comparându-mă cu Dupin, observă el. După părerea mea, totuși, Dupin este un tip inferior”¹². Cu acest prilej Sherlock oferă o caracterizare a lui Dupin, considerând că „șmecheria sa de a da buzna în gândurile prietenilor cu o remarcă de aproape după un sfert de oră de tăcere este cu adevărat foarte ostentativă și superficială. A avut, fără îndoială, un oarecare geniu analitic, dar nu a fost în nici un caz un astfel de fenomen, așa cum

⁴ Arthur Conan Doyle, *Un studiu stacojiu*. Traducere de Doina Puicea, București, Editura Aldo Press, 2004

⁵ *Idem, Studiu în roșu intens*. Traducere de Liliana Angela Borșan, București, Editura Best Publishing, 2004.

⁶ Robert Louis (Balfour) Stevenson (n. 13 noiembrie 1850 în Edinburgh, Scoția - d. 3 decembrie 1894 în Apia, Samoa) a fost poet și romancier scoțian, autor al unor jurnale de călătorie și reprezentant de seamă al neoromantismului în literatura engleză, pe site-ul https://ro.wikipedia.org/wiki/Robert_Louis_Stevenson, (accesat la 20.04.2017).

⁷ Paul Ștefănescu, op. cit., p.113.

⁸ Arthur Conan Doyle *apud* Paul Ștefănescu, op. cit., p. 113.

⁹ *Ibidem*, p. 111.

¹⁰ Personaj în nuvelele polițiste scrise de autorul american Edgar Allan Poe: *Crimele din Rue Morgue* (1841), *Misterul Mariei Roget* (1842-1843) și *Scrisoarea furată* (1845).

¹¹ Personaj în romanele polițiste scrise de autorul francez Emile Gaboriau: *Afacerea Lerouge* (1865), *Domnul Lecoq* (1869).

¹² Sir Arthur Conan Doyle, *Un studiu în roșu* în vol.1 Sir Arthur Conan Doyle *Aventurile lui Sherlock Holmes*. Traducere de Mira Lăzărescu, Monica Duță, Luiza Ciocșirescu, București, Adevărul Holding, 2011, p. 28.

a părut Poe a-și imagina”¹³. Nici despre Lecoq, Sherlock nu emite o judecată de valoare, dimpotrivă, tonul său devine sarcastic, și într-o izbucnire caustică afirmă „Lecoq era un cârpaci mizerabil, spuse el cu o voce mânioasă; el avea doar un singur lucru să-l recomande, și acela era energia sa”¹⁴, iar despre posibilitatea de a-l fi citit pe Emile Gaboriau: „acea carte m-a îmbolnăvit cu siguranță”¹⁵.

Aceste delimitări de posibilă geneză, atât de virulente din partea lui Sherlock Holmes, ne conduc spre profilarea unor concepte de personaje din întreaga serie a aventurilor holmesiene: naratorul-personaj Watson, construit dependent de biografia autorului Arthur Conan Doyle, ce narează la persoana I, și personajul principal, Sherlock Holmes, detectivul amator, inteligent, misterios uneori, excentric, aflat peste limita superioară a inteligenței, încrezut și autodidactic.

Această compartimentare a rolurilor pe care fiecare din cei doi actanți ai demersurilor detectivistice le ocupă, se vor păstra cu strictețe pe întreg parcursul romanului *Un studiu în roșu*, în schimb, de exemplu, în romanul *Câinele din Baskerville*, dacă se au în vedere mărturisirile lui Watson se poate observa o dedublare a lui Holmes, prin parcurgerea acelorași etape în investigația efectuată. Trebuie precizat faptul că Watson nu va avea niciodată abilitatea de deducție a lui Holmes, nu va face altceva decât să adune informații, însă cel care va face conexiunile necesare rezolvării cazului, va fi tot Holmes.

Partea formală a romanului prezintă în mod vădit intenția inițială a autorului de a nu face din Sherlock Holmes un personaj principal. Chiar dacă de-a lungul timpului între scriitor și personajul său reprezentativ se va produce o simbioză care va duce chiar la una „dintre cele mai extraordinare identificări între creator și opera sa, sau mai bine zis între scriitor și personajul realizat de geniul său. Căci pentru milioane de cititori din întreaga lume, personalitatea lui Sir Conan Doyle se confundă cu cea a lui Sherlock Holmes”¹⁶ trebuie amintit și momentul nuvelei *Ultima problemă*, din volumul *Memoriile lui Sherlock Holmes* (1894), când, spre dezolarea publicului asistăm la ceea ce se credea a fi moartea, atât de violentă, a lui Sherlock Holmes, „înviat” doar pentru că era atât de iubit de cititori în nuvela *Casa pustie*, din volumul *Întoarcerea lui Sherlock Holmes* (1905).

Fluxul narativ al romanului *Un studiu în roșu* se axează pe întâmplările prin care trec John Ferrier și fiica acestuia Lucy Ferrier, avându-l concentric pe tânărul Jefferson Hope. Cei doi, tată și fiică, sunt salvați din deșertul nemilos de la o moarte sigură din cauza lipsei de apă și hrană, de o grupare de mormoni, și în acest context aderă și ei la formațiune, ca unică soluție de ieșire din impas. De la acel moment, al salvării, 4 mai 1847, trec zece-doisprezece ani în care John Ferrier devine unul dintre cei mai bogați și muncitori coloniști din așezarea formată în Salt Lake City. Tânăra Lucy Ferrier se îndrăgostește de Jefferson Hope, aspect ce va duce la declinul relațiilor cu comunitatea de mormoni, ce nu accepta o căsătorie în afara legilor impuse de ceea ce ei numeau gruparea Sfinții Zilei de Apoi. Moartea tatălui și a fiicei aduce răzbunarea ca mod de viață pentru tânărul Hope, omorându-i în final pe Stangerson și Drebler, principalii vinovați ai atrocităților prin care a trecut familia Ferrier.

Sub aspect constitutiv romanul prezintă două părți: prima se axează pe introducerea lui Sherlock Holmes și a celui care îi va deveni prieten/ajutor/coleg de apartament, doctorul Watson - personaje care vor reveni doar la sfârșitul narațiunii - iar cea de-a doua relatează ante factum întreaga poveste a celor doi Ferrier, tată și fiică, dar și a lui Jefferson Hope.

¹³*Ibidem.*

¹⁴*Ibidem.*

¹⁵*Ibidem.*

¹⁶Paul Ștefănescu, *op. cit.*, p. 107.

Ceea ce face special acest roman este, precum și în *Semnul celor patru*, un subcapitol dedicat științei deducției „prozatorul va imagina [...] un analist, spirit reflexiv și maestru al deducțiilor, al sesizării elementelor dintr-o veritabilă ars combinatoria – joc superior al inteligenței și al intuiției”¹⁷. Așadar, avem în față, după Dupin și Lecoq, un personaj înzestrat cu o inteligență uimitoare, care urmează raționamentul deductiv, folosește observația ca element primordial de investigație și apoi prezintă identitatea criminalului. Deducția este definită ca fiind „o operație a gândirii ordonate prin care se obține o judecată nouă numită concluzie din două judecăți anterioare dintre care prima este denumită premisă, iar a doua termen mediu pe baza raporturilor logice dintre ele”¹⁸, dar și „o forma fundamentală de raționament în planul conceptelor în care concluzia decurge cu necesitate din premise”¹⁹.

Cercetătorii confirmă interdependența posesiunilor științifice ale personajului Sherlock Holmes cu studiile de medicină ale creatorului său, Conan Doyle, nefiind întâmplătoare nici asemănarea personajului cu profesorul Joe Bell „cum se știe din biografia lui Conan Doyle, autorul prozelor dominate de principiile lui Sherlock Holmes a profesat mai întâi medicina, iar modelul său, profesorul Joe Bell, i-a oferit codul investigației sau, poate mai aproape de metodele eroului său, un anume tip de anamneză, având drept rezultat descoperirea unor semne dintr-o disciplină a educației și a inferențelor”²⁰.

Pe lângă o foarte detaliată caracterizare a lui Holmes, în acest subcapitol întâlnim elemente ce țin de deducție. Watson descoperă într-o revistă un articol al cărui titlu, puțin exagerat, era „Cartea vieții”, neștiind că este scris chiar de celui căruia i se va destăinui că nu este de acord cu afirmațiile din el, Sherlock Holmes. Acel articol „încerca să arate cât de mult ar putea descoperi un om cu spirit de observație printr-o examinare corectă și sistematică tot ceea ce ar putea să apară în calea sa”²¹. Watson comentează acest aspect, i se pare că raționamentele care stau la baza deducției sunt emfaticе și că „așa de uimitoare ar părea rezultatele sale neinițiatilor, încât, până când ei ar descoperi procesele prin care el a ajuns la ele, ar putea foarte bine să-l considere vrăjitor”²². După aceste afirmații Holmes își recunoaște paternitatea asupra articolului și încearcă să-i demonstreze prietenului său cele relatate „am în vedere atât observarea, cât și deducția”²³. În continuarea dialogului dintre cei doi, Holmes îi va dovedi lui Watson în mod practic că prin observație și deducție poate spune despre un tânăr necunoscut că este sergent în retragere din marină, aspect care îl va contraria și mai mult pe acesta din urmă.

Sfârșitul romanului aduce din nou în prim plan metoda deducției prin care Sherlock Holmes stabilește făptașul crimei, în doar trei zile „neobișnuitul este, de obicei, mai degrabă un reper decât o piedică. În rezolvarea unei probleme de acest fel, lucrul cel mai important este puterea de a raționa invers. Aceasta este o realizare foarte utilă, și încă una ușoară, dar oamenii nu o practică destul de mult. În întâmplările de zi cu zi ale vieții, este mult mai ușor să raționează în perspectivă și, astfel, celalalt mod este neglijat. Din cincizeci de oameni care pot raționa sintetic, doar unul poate raționa analitic”²⁴.

Se poate afirma că romanul *Un studiu în roșu*, nu este doar cel al *nașterii* personajului Sherlock Holmes, este și romanul care aduce notorietate deducției. Până în acest moment, al

¹⁷ Ion Vlad, *Orizonturile lecturii*, Cluj-Napoca, Editura Casa cărții de știință, 2007, p. 206.

¹⁸ https://ro.wikipedia.org/wiki/Ra%C8%9Bionament_deductiv [accesat la 4.05.2018]

¹⁹ <https://www.scribd.com/doc/89609692/teoria-deductiei> [accesat la 4.05.2018]

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Sir Arthur Conan Doyle, *op. cit.*, p. 24.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 27

²⁴ Sir Arthur Conan Doyle, *op. cit.*, p. 138.

anului 1887, nu au existat producții literare care să ridice deducția la un asemenea nivel, care să înzestreze un personaj cu atâtea cunoștințe, și mai ales cu o putere de transformare a tuturor faptelor în certitudini dovedite științific.

BIBLIOGRAPHY

- BENVENUTO, Stefano, RIZZONI, Gianni, LEBRUN, Michel, *Le roman criminel*, Nantes, Edition de L Atalante, 1982.
- BOILEAU-NARCEJAC, *Le roman policier*, Paris, Petite Bibliotheque Payot, 1964.
- CAILLOIS, Roger, *Abordări ale imaginarii*, București, Editura Nemira, 2001.
- DOYLE, Arthur Conan, *Aventurile lui Sherlock Holmes*, vol. 1-4, București, Adevărul Holding, 2011.
- DRĂGAN, Ioana, *Romanul popular românesc în secolul al XIX-lea*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2000.
- ELIADE, Mircea, *Oceanografie*, București, Editura Humanitas, 1991.
- LITS, Marc, *Le roman policier: introduction a la theorie et a l histoire d un genre litteraire*, Liege, Edition du Cefal, 1993.
- MARCUS, Solomon, *Artă și Știință*, București, Editura Eminescu, 1986.
- MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006.
- MATEI, Horia C, *Literatură și aventură*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.
- SEBEOK, Thomas A., UMIKER-SEBEOK, Jean, *Din nou pe urmele lui Sherlock Holmes*, Cluj, Editura Echinoc, 1994.
- STANCU, Emil, *Tratat de criminalistică*, București, Editura Universul Juridic, 2010.
- ȘTEFĂNESCU, Paul, *Afaceri criminale celebre. De la Sherlock Holmes la Maigret*, București, Editura ALL, 1995.
- UDRINSCHI, Victor, *Vedete ale romanului polițist*, București, Editura Aktis, 1996.
- VLAD, Ion, *Orizonturile lecturii*, Cluj-Napoca, Editura Casa cărții de știință, 2007.